

gyáros és tervező a magyar ipari termelés jobb kvalitásáért küzdene. Intelligens és világlátott gyárosainktól többször hallottam, örömmel vennék, ha a termelés nivója emelkednék, mert ezzel megszabadulnának a talmi-iparosok versenyétől és a termelés nivójának emelkedésével emelkednék a fogyasztás is.

A legközelebbi Háztartási és Lakberendezési Vásár ne legyen a Nemzetközi Vásár kisebbitett

mása, amelyre végtére senki sem kívánsi, hanem rendezzenek a vásár kebelében olyan szigetet, ahol a válogatott, jóformájú, röviden kv a l i t á s áru volna kiállítva, egy centrális probléma körül. Egy ilyen vásárnak vagy kiállításnak vagy miesodának nemesak az volna a célja, hogy az üresen álló Ipar-sarnokot megtöltse, hanem az is, hogy a termelés batárját a termelő, tervező, kereskedő és fogyasztó négyesfogatával a kátyúból kilendítse.

KOZMA LAJOS

• NEMZETKÖZI MODERN ÉPÍTÉSZET •

• A MŰCSARNOKBAN •

z építészek állandó nemzetközi bizottsága, a «CPIA» kongresszus régi intézmény. Kereteit majdnem mindenütt az idősebb vezető helyzetben lévő építész-nemzedék tölti be. Mégis a Műcsarnokban a XII. Nemzetközi Építész-kongresszussal kapcsolato-

tos kiállítás azt az örvendetes tényt mutatta, hogy igen sok államban győzött már az új-szellemű építész. A kongresszus napi vitáiban még a hagyományos építész defenzív életösz-töne foglalta le magának az idő legnagyobb részét, de a kiállítás már meglepő bizonyíték a haladó idő által felvetett új prblémák és elvek hódító erejéről. A magyar közönség elé, amely eddig csak itt-ott és akkor is legtöbnyire a szatira görbe tükrében látott ilyen «új» épületeket, itt ezer tiszta képen valóban új világ tárult. Világos, napos, levegős új épületek példásan össze-gyűjtött fényképe öt világrészről, sőt — közvetlen szomszédainktól is. Elképzeltetlenség, hogy egés-séges gondolkozású embernek egész felfogását gyö-keréig át ne alakítsa már a futólagos szemle is. Elképzeltetlenség, hogy az az új rend és ebben a rendben lévő kristálytisza logika hatás nélkül maradjon. Hogy miért olyan meggyőző erejű mindenki számára ez a számarányban talán kis töredéket képező gyűjtemény, arra egyetlen ma-gyarázat lehetséges: a mai emberben szinte legele-venebb vágyakozás az, amely a megelőző korok individuális törekvésével szemben a szorosabb összetartozás, egy új értelmű kollektivitás megte-remtése felé sodorja az egész társadalmat. Alig van itt jelentősége az egyén politikai meggyőző-désének. Tekintet nélkül az egyén politikai párt-állítására, mindenkiben él a sejtése vagy érzése annak, hogy a leromlott társadalmat és közszelle-met csak egy minden eddiginél szorosabb társa-

dalmi összetartás gyógyíthatja. Ilyen minden tekintetben szoros és kultúrát termő stílusformáló közszellem a barokk óta nem volt. A tegnapnak és a tegnapelőttnek nemzedékei a régi készségeknek ismételtetésében éltek. Nem volt olyan egységesen alakult közös szellemiség, amelyből spontán stílus keletkezhetett volna. A mai élet gazdasági viszonyai, a fejlődésnek fokozott ritmusa, az élethajszka, gazdaságosság olyan követeléseket jelentenek, melyekből az új embertípus, az új szellemiség kialakulásán át az új építészlet megszületett.

A megelőző korszak eklekticizmusának vissza kellett vonulnia az új építészletnek az elől az ereje és hatalma elől, melyet a társadalom lelkiállapotá-nak és fizikai adottságainak talajából merít. Így a kongresszusi kiállítás tanulsága az a végleges ítélet, hogy a technika forradalma és a szociális viszonyok teljesen új építészletet eredményeztek. Az új épületek hatalmas ereje mellett a ma em-bere számára már nagyon keveset mond a meg-előző korok újra és újra átélt klasszicizmusa. Éppen úgy, ahogy egész életlátásunk lépésről-lépésre távolodik a klasszicizmus korától. A két korszak közé esik a szecesszió és a nemzeti stílus-törekvések, melyekre ma már úgy tekintünk, mint nagyon szép, de nagyon irreális és talajnélküli álmodozásokra.

Majdnem teljesíthetetlen feladat ilyen szűkre szabott keretek között az egész anyagot ismertetni. Nevek nélkül, objektumok ismertetése nélkül kísé-reljük meg a kiállító nemzetek sajátos törekvéseit, egyéniségét meghatározni.

Németország tiszta érthető és nagyszabású meg-oldásokban fejezi ki önmagát. Tágas, szabadon kifejlődő épületkomplexumokról szólnak ezek a tiszta fotografiák. Mintha sehol sem lenne tér-szűke, mert mindig egyúttal városrendezési fel-adatokat megoldásai is az épületek. Jó kivétel, exaktság, a nagyított fényképek tiszta szem-

pontú válogatása. Gyakori a c s a k esztétikus látványosság, a középkorias klinkertéglaromantika, horizontális és erőszakolt monumentalitás. Amit Németország itt kiállított, az úgyszólván kizárólag az utolsó három év termése.

Az Északamerikai Egyesült Államok bemutatják felhőkareolóikat, néhol gótikába, másutt másfajta állótözetbe bujtatva. De vannak épületek, melyeken már csak a kalap esúcsos. Az új szerkezet ezekről tisztán szól hozzánk és bámulatra kényszerít. Mindezek a buildingok a nagy tőke öneélő alkotásai. El kell következnie annak a kornak és állapotnak, melyben Amerika a maga tudását és alkotóképességét szociális feladatok szolgálatába állítja.

Olaszország anyagának rendezése nagyon ízléses. Pár igazi és néhány álmodern épület, melyekre az olaszok állítólag igen büszkék. Kár hogy ezeken az utóbbi épületeken nem tudnak lemondani a megelőző koroktól készen átvett szerkezeti megoldásokról és hogy tisztán csak a külső formai megoldásokban újszerűek. Fényképeik igen szépek.

Másik nagyon szépen és korszerű ízléssel rendezett csoport Lengyelországi. Az az erős fellendülés, mely Lengyelország függetlensége óta az elfojtott erők felszabadulásában valósággal alkotó lázzá fokozódott, talán kissé túlságosan is német hatás alá szorította a lengyel építészetet. Ma már feloldódott ez a hatás. Épületeik könnyedebbek, megoldásaik természetesebbek, szerkesztésük invenciózusabb mestereikénél.

Görögország is bemutat néhány modern épületet. Különös érdekességük ezeknek, hogy az alkotójuk és kezdeményezőjük egy koros nő-egyetemi tanár, aki az új építészetet hazájában meghonosította.

Svédországról ezelőtt néhány évvel még igen keveset tudtunk. Ma már építészetével az első sorban áll. Funkcionalistáknak nevezik magukat a modern svéd építészek, de voltaképpen túlnőnek minden szűkreszabott program keretén. A legesodálatosabb szerkesztők, mert tisztán érzik a célt és meg tudják oldani az épület hivatásának teljesítését. Ismerik az anyagot és kihasználásában a végső határig mennek. Az ő épületeik a legkönnyedebbek, szinte póznákon állanak a hallatlan méretű vasbetontetők. Másutt vidám nyitott épületek, lebegő ablaksorok, melyeket színes vászonernyő árnyékol. Tiszta organizmusok, könnyed logika, kékszemű őszinteség.

Dánia nem éri át a modern építészet szellemét. Sok nehézkesen és erőltetetten összeválogatott elemből inkább szerkesztett, mint érzett épületek.

Finnország építészetében nagyon sok a miszticizmus. Délibb ember számára kissé hidegen és néhol értelmetlenül hat az ő klasszicizmusuk. Sok

igen jó és föltétlenül korszerű megoldással is találkozunk.

Csehország csak modern anyagot mutat be, úgy-hogy a szkeciója anyagában még csak halvány emlékezés sines megelőző korok építészetére. Németektől tanultak, de mélyebbre hatoltak, mintha alaposabbak, kitartóbbak és következetesebbek volnának mestereiknél. Bámulatos az egyszerűségben raffinált találékonyságuk. Gyűjteményük a kiállítás keretében egyike a legjobbaknak.

Németalföld néhány évvel ezelőtt még vezető szerepet játszott. Ma már kevés újat ad gyönyörű gyűjteményéhez. Formaalkítás szempontjából ma is a hollandusok a legjobbak. Hideg nyugalom és melegen lüktető élet együtt árad a végsőkig művelt, függélyes és vízszintes elemekből álló kompozíciókból. Építészetüknek nagy erénye és ereje az az egyenletesség, melyben érdeklődésüket minden életstandardre, minden lakásszükségletre egyaránt kiterjesztik.

Ausztria igazi átszállóhely kelet és nyugat között és egyúttal az új és régi között. Látunk régi szerkezeteket lesimított külsővel. Az új szellem eredménye: érdeklődés a néppel és a népi igényekkel szemben, nagy és gazdaságos munkateljesítmény. Bámulatos, hogy agyonbékeszerződött és nagyon leapasztott szomszédnép mennyiségileg ennyire képes.

Anglia a háború előtti évtizedekben irányt és formát adott egész Európa építészetének. Ezt a vezetőszerepét elvesztette. Az új, forrongó stílusnak munkásává szegődött és sokszor valóban egyéni tiszta szépséget teremt. A régi artisztikus, nyárspolgári romantika mellett a racionális egyszerű szerkesztés stílusa itt is egyre szélesebben terjed.

Franciaország mintha nem eredményeinek legjavával képviseltetné magát. Igazi nagy értékeit csak halavány nyomaiban küldte ide és azt is gondosan elrejtve az akadémia pózai és gyakran csak felületi megoldásai alá.

Belgium hivatalosan utánozza Franciaországot, pedig tudunkkal erős fiatal gárdája van, mely jelenleg a bruxelles-i új építésért rendezendő harmadik kongresszusra nagy erővel készülődik.

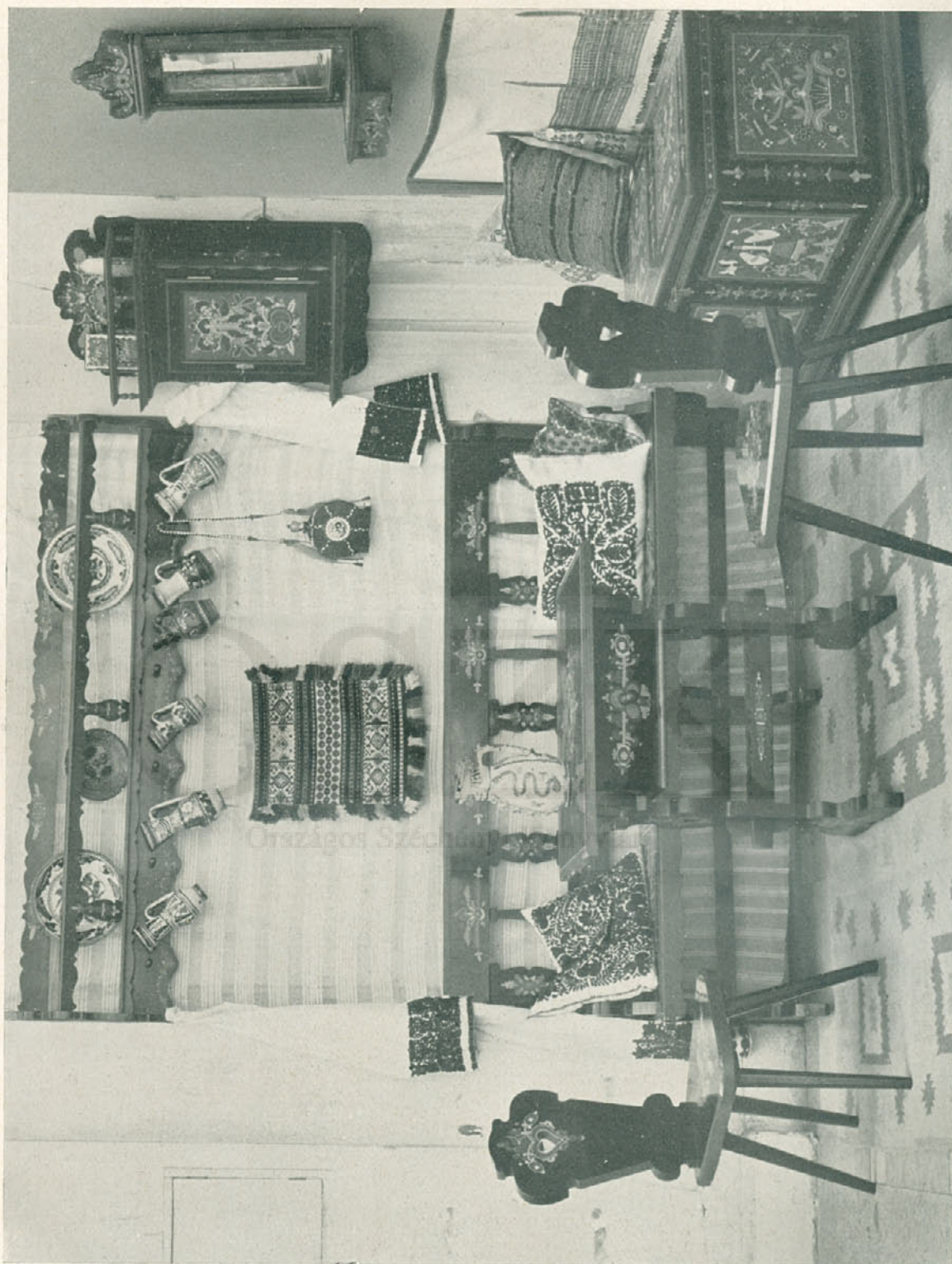
Jugoszlávia telve van őszinte jószándékkal. Jót és újat akar esinálni. Terveket és modelleket már szép számmal mutatott be. Egy-két év alatt valóságban is meglesz az új építésze.

Magyarországon erre a kiállítási alkalomra egyszerű és esodálatosan megszaporodott az új építészet művelőinek száma. Ugy néz ki, hogy aki tegnap még fölényesen mosolygott a kevés új fölött, az ma lelkiismeretfurdalás és más skrupulusok nélkül állít ki az újítók mellett azokéhoz hasonlító terveket. Átmenetnek ez az alkalom viszonyainkhoz képest szerenesésnek mondható.

MOLNÁR FARKAS

Az Iparművészeti Társulat józsefkörúti kiállításának részlete. — Ein Teil der Ausstellung des Kunstgewerbevereines. — Parts of the Exhibition of the Society for Arts and Crafts, József-körút.

F. Dell Anna:
Festett magyar bútorok. A Károlyi-palotai iparművészeti kiállításból. — Bemalte ungarische Möbel aus der Kunstgewerbeausstellung im Károlyi-Palast. — Painted Hungarian Furnitures from the Exhibition of Arts and Crafts at the Károlyi Palace.

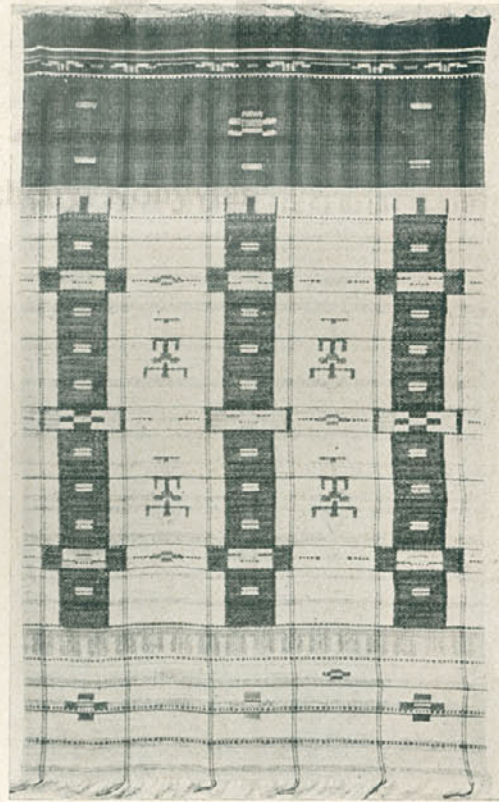
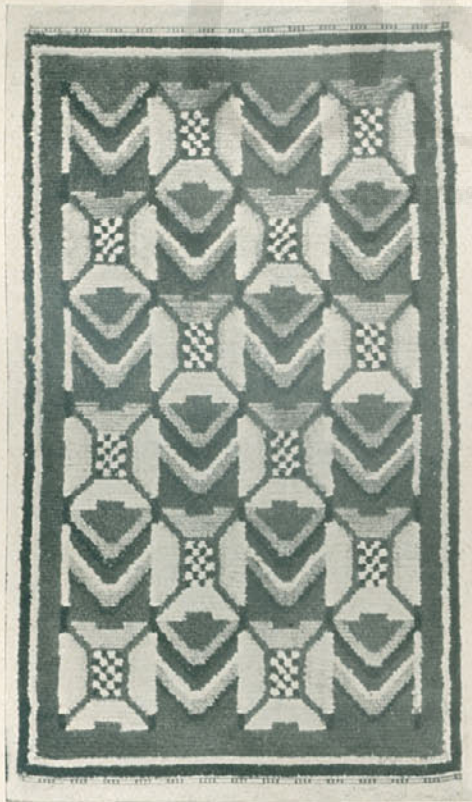
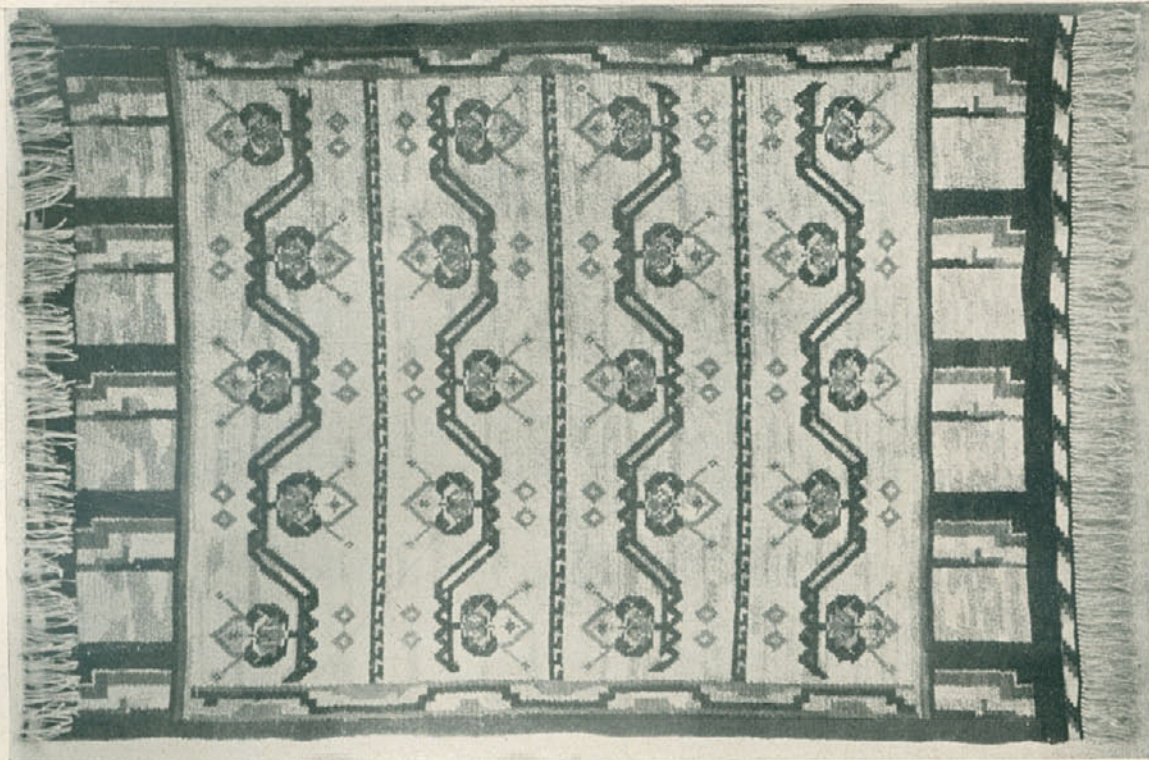

Herpay Kató: Batikolt falidísz. A Károlyi-palotai Iparművészeti kiállításból. — Batik-Wandbehang aus der Kunst-
gewerbeausstellung im Károlyi-Palast. — Batik Tapestry from the Exhibition of Arts and Crafts at the Károlyi Palace.

Fent: Szemelvények

a Károlyi-palotai iparművészeti kiállításból. Lent: Ezüst- és rőrstrandl fajansz díszedény a stockholmi iparművészeti kiállításból. — Oben: Auswahl der Kunstgewerbeausstellung im Károlyi-Palast. Unten: Silbernes Prunkgeschirr und Rörstrand-Fayence-Vase aus der Kunstgewerbeausstellung in Stockholm. — Above: Some Articles at the Exhibition of Arts and Crafts at the Károlyi Palace. Below: Silver vessel and Rörstrand-fayence Vase from the Exhibition of Arts and Crafts, Stockholm.

Széc

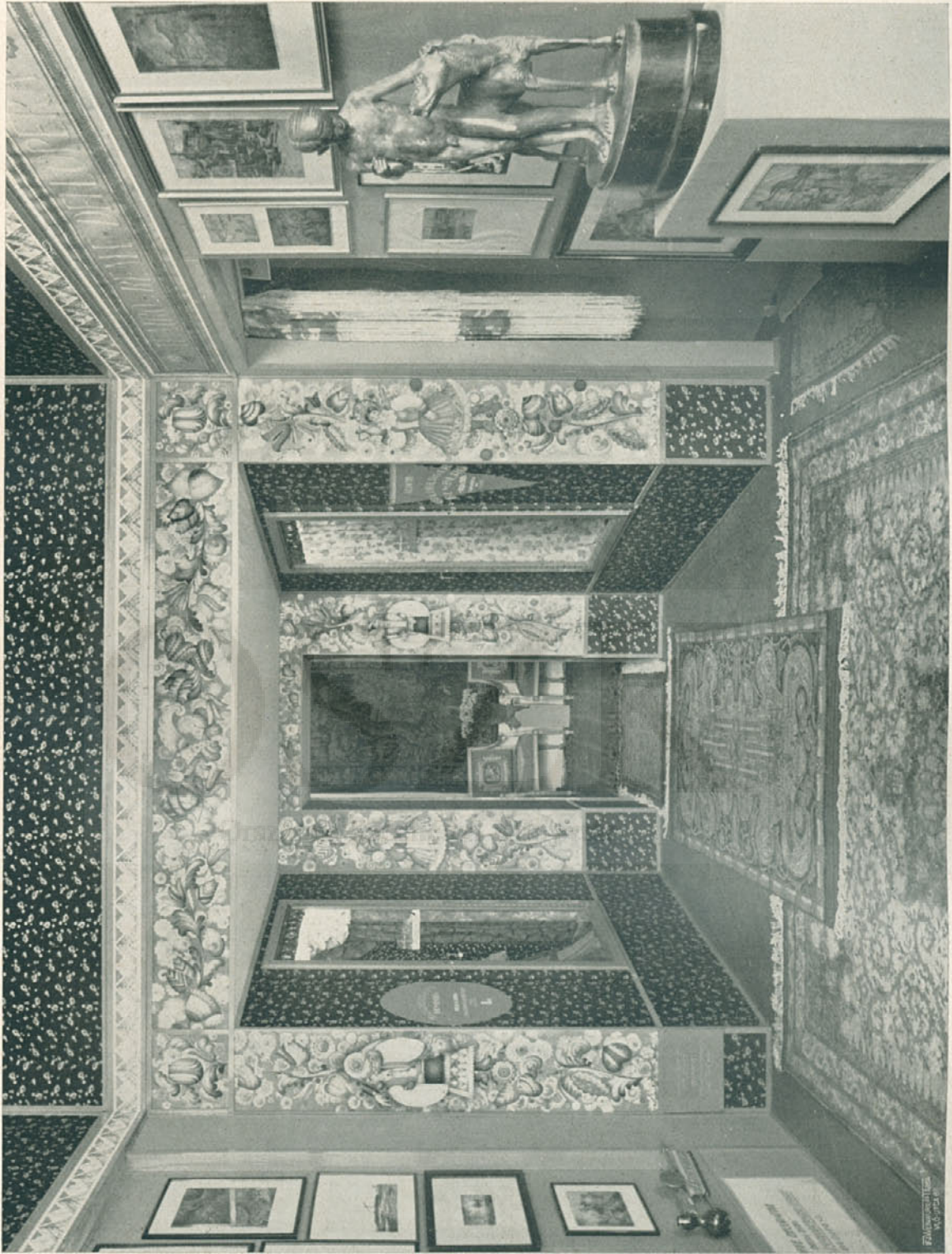
Szőnyegek a stockholmi iparművészeti kiállításhól.
— Teppiche aus der Kunstgewerbeausstellung in Stockholm. — Carpets from the Exhibition of Arts and Crafts, Stockholm.

E. Hald: Orrefors esizolt üveg diszedények a stockholmi Iparművészeti kiállításhól. — Orrefors geschliffene Glasgefäße aus der Kunstgewerbeausstellung in Stockholm. — Orrefors glassware from the Exhibition of Arts and Crafts, Stockholm.

S. Gate: Orrefors esiszolt üveg díszedények a stockholmi iparművészeti kiállításból. — Orrefors geschliffene Glasgefäße aus der Kunstgewerbeausstellung in Stockholm. — Orrefors glassware from the Exhibition of Arts and Crafts, Stockholm.

Bálint és Jámbor:

A monzai modern iparművészeti kiállítás magyar csoportjának részlete. — Teil des ungarischen Abschnittes an der modernen Kunstgewerbeausstellung in Monza. — Part of the Hungarian Section at the Exhibition of Modern Arts and Crafts, Monza.